

© Издателство „Изток-Запад“, 2022

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Георги Каприев, автор, 2022

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2022

ISBN 978-619-01-1034-7

Георги Каприев

MISCELLANEA



Съдържание

Предговор.....	7
Част I.	
ВИЗАНТИЙСКА ФИЛОСОФИЯ И КУЛТУРА.....	9
Какво значи „византийски хуманизъм“?	11
Любознание срещу любопитство – византийският ход	32
Духовната връзка и интелектуалният кръг. Отношенията учител–ученик във Византия.....	63
Τέχνη и ἐπιστήμη: византийските напрежения.....	83
Душата, когато не става дума за разума. Византийският поглед.....	93
Свободна воля, провидение и предопределение във византийската традиция	106
Грехът на Адам и Ева в учението за човека на Максим Исповедник	124
Аристотелистката аргументация в <i>Антиритики срещу иконоборците</i> на Теодор Студит и при Йоан Дамаскин	148
Учението за енергиите във <i>Всестранното учение</i> на Михаил Псел.....	166
Никита от Марония – един особен поглед към Запада. Filioque & същностни енергии	183
Един литературен автопортрет от византийския XIII век (Георги от Кипър / Григорий II и неговата „Автобиография“).....	202
Канонизацията на Григорий Палама (1368) и нейното аргументиране.....	222

Скотисткото различие между същност и енергия при Георги Схолар и собствените ресурси на паламитската традиция.....	230
Политическата теология и византийската философия	261

ЧАСТ II.

ОТ ПАРМЕНИД ДО БЕКЕТ

Импровизации върху „втората философия“ на Парменид	279
Средновековната латинска рецепция на Дионисий Псевдо-Ареопагит: база и основни позиции	292
Йезуитският театър.....	307
Философията в <i>Хамлет</i> – философията Хамлет	316
Сергей Айзенщайн: <i>Монтажът</i>	337
Времето Бекет (Ангоанета Дончева & Георги Каприев).....	346

ЧАСТ III.

ИСТОРИЯ НА ФИЛОСОФИЯТА И МЕТАФИЗИКА.....

Излишното и мъртвото като предмет на (историята на) философията	367
Битието на мисълта като мисъл при Анселм Кентърбърийски и онтологията на смисловото поле.....	388
Теорията „Деец-мрежа“ и византийската философия	395
Една алтернатива на онтотеологията: от Средновековието до днес	429
Първи български публикации на включените в тома текстове	445

Прегговор

Тази книга е трети сборник с избрани мои статии – след *byzantica minora* (София: ЛИК 2000) и *Византийски етюди* (София: Комунитас 2014). Опитът доказва, че събирането ведно на публикации, появявали се през некракък период в различни издания и стигнали до различни читателски кръгове, е продуктивно. В този вид те се имат едновременно под око и представят по-цялостно конкретните изследвания и търсения на автора в някакъв отрязък от време. Освен това те влизат в диалог помежду си, при който наслагването и взаимодействието им дават ефект, непостижим по друг начин.

Miscellanea все пак се различава от другите два сборника. Наистина, и тук повечето текстове тематизират византийската философия и направилата я възможна култура. Изследователското ми внимание през последните почти тридесет години е насочено основно към тази сфера. За това време в нея настъпиха решителни промени. Основната е, че изследванията върху византийската философска традиция окончателно преминаха от революционна фаза към структура на нормална наука. Щастлив съм, че имам принос към този съществен преход. Той носи обаче и риск за оцелелите революционери.

Играещият на революция след нейния успешен край е нелепа фигура. Отговорите на големите въпроси, задавани в революционния период, и рамката, положена от него, е предпоставката за развитието на нормалната наука. Тя е режим на детайлни анализи, концентриране върху отделни и даже уникални феномени. От тази перспектива погледната, цялостта на публикуваните в първата част текстове е двойствена. Налице са от една страна няколко статии, извеждащи едромащабни понятия и тълкуващи подобни теми – те имат в някакъв смисъл рекапитулиращ характер.

Други обаче са ангажирани с изучаване на конкретни изследователски предмети, извеждане на специфики и нюанси. Заедността им свидетелства за прехода, осъществил се в годините на тяхното създаване.

Сборникът съдържа – с едно изключение – статии, отпечатани след 2013 г. Втората част, съставена от размишления по теми извън византийската мисловна култура, започва тъкмо с това изключение. „Импровизации върху „втората философия“ на Парменид“ е издадена през 1991 г. Препубликувам я най-малкото за това, че досега не съм срещнал аргументи, способни да ме дистанцират от защитената там позиция. Последните четири статии в този раздел са философски рефлексии върху феномени от сферата на изкуствата. Позволявам си да включа „Времето Бекет“, създадена в съавторство с Антоанета Дончева, доколкото изцяло се вписва в този тип търсения и е неслучайна част от тях.

Третият дял е директна намеса в два съвременни дебата, които в последна сметка се свеждат до един-единствен въпрос за характера на философията, за нейния смисъл и нейното осъществяване. Две от статиите в този блок се публикуват за първи път на български език.

Длъжен съм накрая да призная, че това тричастно деление е направено за улеснение на читателя. От моя гледна точка всички тези изследвания се вписват в един общ обем, всички те са ефекти на една и съща интелектуална нагласа и резултати от едно и също действие.

*Георги Каприев
януари 2022*